

РЕЦЕНЗІЇ

УДК 340.114(477)

Петришин О. В. – доктор юридичних наук, професор, академік Національної академії правових наук України, заслужений діяч науки і техніки України, завідувач кафедри теорії держави і права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, м. Харків

СУЧАСНИЙ ПІДХІД ДО ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ РЕАЛІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

Рец. на кн.: Калиновський Б. В. Місцева публічна влада в Україні: конституційно-правові засади функціонування та розвитку : монографія / Б. В. Калиновський. – Вінниця : Нілан-ЛТД, 2016. – 426 с.

Питання побудови механізму реалізації публічної влади на місцевому, найбільш наближеному до громадян рівні були та залишаються дискусійними як у науці, так і в площині практичної діяльності. Проголошення незалежності нашої держави зумовило полеміку щодо закріплення місцевого самоврядування, тобто права та реальної здатності територіальної громади як повноправного специфічного суб'єкта конституційно-правових відносин здійснювати місцеве управління самостійно, під особисту відповідальність.

Український парламент, утверджуючи волю народу в Конституції України, присвятив місцевому самоврядуванню окремий розділ, визначивши таким чином засади реалізації цього права територіальних громад. Головною проблемою початкового етапу формування інституту місцевого самоврядування було те, що становлення правосвідомості громадян відбувалася в умовах радянського режиму. З огляду на це, необхідним було вжиття низки заходів щодо роз'яснення демократичних принципів і механізмів.

Система місцевих органів державної влади залишила значний обсяг повноважень у суміжних сферах суспільного життя, процесами в яких уповноважені управляти відповідні органи місцевого самоврядування.

Можна констатувати, що починаючи з 1991 року й донині триває становлення та розвиток місцевої публічної влади України як конституційно-правового інституту.

Водночас комплексного ґрунтовного аналізу окресленої проблематики здійснено не було. Монографія Б. В. Калиновського «Місцева публічна влада в Україні: конституційно-правові засади функціонування та розвитку» є першим дослідженням, присвяченим комплексному розробленню конституційно-правових засад функціонування та розвитку місцевої публічної влади в Україні, зокрема з'ясуванню її теоретико-методологічного підґрунтя та правової регламентації, генезі, конституційно-правовій організації, порядку формування й статусу службовців її органів, гарантіям і відповідальності її представників, а також визначенню й обґрунтуванню напрямів удосконалення конституційно-правового закріплення статусу та діяльності її органів.

Події останніх років розвитку України зосередили увагу вищих органів влади та посадових осіб на проблемі необхідності здійснення оперативної реформи, спрямованої на децентралізацію влади. У цьому контексті зазначене видання є сучасним, новим й актуальним для конституційної теорії та практики дослідженням. У рецензованій монографії проаналізовано норми Всесвітньої декларації місцевого самоврядування, Європейської хартії місцевого самоврядування, Європейської декларації міських прав, Європейської хартії міст й інших міжнародних документів, зокрема з'ясовано, що всі ці міжнародно-правові акти містять норми, які визначають стандарти організації та функціонування місцевої публічної влади, правового статусу адміністративно-територіальних одиниць, впливу громадян на діяльність представницьких органів місцевого самоврядування.

Слушним є твердження автора про необхідність урахування положень ратифікованих Україною міжнародних документів, які містять стандарти, принципи та вимоги щодо реалізації місцевого самоврядування, а отже, стосуються інституту місцевої публічної влади в межах здійснення конституційної реформи, зокрема у сфері децентралізації влади й

удосконалення системи місцевої публічної влади відповідно до особливостей правової системи України.

Заслуговує на увагу висновок автора про фрагментарність розгляду аспектів місцевої публічної влади. Так, здебільшого дослідження, присвячені місцевому самоврядуванню, правовому статусу його суб'єктів і гарантіям його реалізації, здійснюються без урахування реалій суспільного життя, а саме владного впливу й управлінських повноважень місцевих державних адміністрацій.

Автор монографії тлумачить місцеву публічну владу як комплексне явище конституційно-правової дійсності, на що вказують результати дослідження її елементів (відокремлено та в сукупності), виявлення взаємозв'язків між ними. Визначаючи недоліки механізму реалізації цієї влади, науковець пропонує шляхи оптимізації територіальних та інституційних засад реалізації місцевої публічної влади в Україні.

У дослідженні Б. В. Калиновський також не заперечує історично-правового значення досліджуваної категорії, зокрема доводить, що такий підхід дає змогу пізнати феномен місцевої публічної влади України як багатоаспектний і неоднозначний за своєю сутністю, змістом і формами здійснення.

Дослідник обґрунтовує, що місцева публічна влада є різновидом публічної влади та діє в межах адміністративно-територіальної одиниці. Її реалізують органи місцевого самоврядування та місцевої державної адміністрації, що сприяє забезпеченню інтересів мешканців адміністративної одиниці, права територіальної громади на самоврядування, тобто вирішення питань місцевого значення. Місцева публічна влада діє на підставі норм права та здійснює подвійну функцію: по-перше, загальнодержавну (місцеві органи влади виконують загальнодержавні завдання, що визначені не лише для певного регіону, а й для всієї території держави); по-друге, місцеву (реалізація цілей, що відображають потреби відповідної місцевості, не враховуючи загальнодержавний контекст).

Учений переконує, що суб'єктами, на яких спрямовано владний вплив місцевих органів публічної влади, є мешканці адміністративно-територіальної одиниці, на яку поширюються їхні повноваження та яка передбачає наявність громадян, іноземців, осіб без громадянства, осіб, що потребують додаткового або тимчасового захисту й нині мешкають чи

перебувають на цій території, а також юридичні особи, підприємства, установи, організації різних форм власності, які провадять діяльність на цій території.

Автор пропонує здійснити реформу щодо децентралізації влади та зміни компетенційних засад місцевої публічної влади для уникнення дублювання повноважень місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування, що надасть можливість забезпечити свободу та самостійність органів місцевого самоврядування, а також чітко визначити категорію «питання місцевого значення», конкретизувати та звужити повноваження місцевих державних адміністрацій.

Безперечно, загальна позитивна оцінка рецензованої монографії не позбавляє нас можливості висловити авторові окремі побажання. Так, задля підвищення практичного спрямування роботи доцільно було б систематизувати пропозиції щодо вдосконалення сучасного конституційного законодавства України, обґрунтувавши й адресувавши їх Верховній Раді України.

Таким чином, монографія Б. В. Калиновського «Місцева публічна влада в Україні: конституційно-правові засади функціонування та розвитку» є ґрунтовним науковим виданням, що викладене на належному науково-методологічному рівні й має наукову та практичну значущість.

Пропоноване видання призначене, передусім, для тих, хто цікавиться проблемами теорії та практики конституційного й муніципального права. Воно сприятиме популяризації питання конституційно-правових засад функціонування та розвитку місцевої публічної влади в Україні серед науковців, юристів-практиків, державних службовців, політиків, а також широкого кола читачів.

Рецензія надійшла до редколегії 09.11.2016
